

University of Groningen

Kwaliteit van geschilbeslechting in horizontale en verticale rechtsbetrekkingen; voorlopige programma-opzet CRBS-themagroep Geschilbeslechting (2004)

CRBS themagroep Geschilbeslechting, [No Value]; Kwakman, N.J.M. (concept en red.); 256398941

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version

Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:

2000

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):

CRBS themagroep Geschilbeslechting, N. V., & Kwakman, N. J. M. (2000). *Kwaliteit van geschilbeslechting in horizontale en verticale rechtsbetrekkingen; voorlopige programma-opzet CRBS-themagroep Geschilbeslechting (2004)*. Rijksuniversiteit Groningen.

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

The publication may also be distributed here under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license. More information can be found on the University of Groningen website: <https://www.rug.nl/library/open-access/self-archiving-pure/taverne-amendment>.

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

Kwaliteit van geschilbeslechting in horizontale en verticale rechtsbetrekkingen.
*Voorlopige Programma-opzet CRBS-themagroep Geschilbeslechting (2004)*¹

Uit het oogpunt van continuïteit borduurt het nieuwe onderzoeksprogramma van de CRBS-themagroep Geschilbeslechting voort op de onderwerpen die in het verleden op de onderzoeksagenda van deze themagroep hebben gestaan, en die destijds in drie deelprojecten zijn ondergebracht: (a.) Kwaliteit en tijdigheid van geschilbeslechting, (b.) Grondslagen van het strafprocesrecht, en (c) Waarborgen in het bestuursstrafrecht. Echter, aangezien de meeste van deze onderwerpen in de loop van de tijd zijn vertaald in promotie-projecten en andere onderzoeksprojecten die inmiddels tot een afronding zijn gekomen, heeft de themagroep er tegelijkertijd voor gekozen een nieuw centraal onderzoeksthema te ontwikkelen.

Dit nieuwe centrale onderzoeksthema ligt besloten in de titel van het onderzoeksprogramma: 'Kwaliteit van geschilbeslechting in horizontale en verticale rechtsbetrekkingen'. Daarmee wordt tot uitdrukking gebracht:

- a. dat het onderzoeksprogramma primair in het teken staat van de *kwaliteitseisen* die mogen worden gesteld aan geschilbeslechting;
- b. dat het onderzoeksprogramma zich daarbij niet beperkt tot geschilbeslechting in de zin van conflictoplossing tussen juridisch gelijkwaardige partijen.

Ad a

Wat betreft de kwaliteitseisen die mogen worden gesteld aan geschilbeslechting (en procedures die gewoonlijk als een vorm van geschilbeslechting worden aangemerkt, maar op de keper beschouwd in het teken staan van het vereiste van zorgvuldige besluitvorming door de overheid; zie verderop), ligt de nadruk in het onderzoeksprogramma op het perspectief van de rechtsbescherming. Daaruit vloeit de noodzaak voort om verantwoorde beslissingen te garanderen, zowel in het kader van geschilbeslechting in de gebruikelijke betekenis van het woord, als in het kader van besluitvorming door de overheid. Vragen die daarbij aan de orde komen, zijn bijvoorbeeld: hoe dient het civiele proces te worden ingericht opdat een effectieve handhaving van private rechten van de burger optimaal wordt gewaarborgd? In hoeverre is, meer algemeen gesproken, de inschakeling van een overheidsfunctionaris (de rechter) gewenst of noodzakelijk, in het bijzonder als waarborg tegen willekeur? Daarnaast maakt deze brede benadering een vergelijking mogelijk tussen bijvoorbeeld contentieuze en niet-contentieuze (o.a. vrijwillige) procedures, en tussen overheidsrechtspraak en alternatieve vormen van geschilbeslechting. En gegeven het vakgebiedoverschrijdende karakter van het onderzoeksprogramma, biedt deze brede benadering voorts de mogelijkheid om bijvoorbeeld de buitengerechtelijke afdoening van strafzaken te vergelijken met de besluitvorming door bestuursorganen, waaronder het opleggen van bestuurlijke boetes.

Het perspectief van de rechtsbescherming veronderstelt bijna per definitie, dat ook aandacht zal moeten worden besteed aan de verhouding tussen de rechtsbescherming en andere kwaliteitseisen, zoals: de effectiviteit van juridische systemen van

¹ Deze voorlopige programma-opzet heeft tevens aan de basis gelegen van het themavak Geschilbeslechting (onderzoeksmaster) en vormt daarnaast (mede) een referentiekader voor andere activiteiten die zijn gelieerd aan de themagroep Geschilbeslechting (Vgl. de thema-bijeenkomsten Groninger Studiekring Procesrecht; het afscheidsymposium G. Knigge; publicaties, etc.).

geschilbeslechting en besluitvorming, en het vereiste van rechtseenheid en transparantie.

Met de benadering waarin met name het brede vakgebied overstijgende perspectief van de rechtsbescherming centraal staat, wordt in de eerste plaats beoogd de continuïteit in de onderzoeksprogramma's van de themagroep Geschilbeslechting zoveel mogelijk te waarborgen. Echter, tegelijkertijd wordt ermee beoogd het voortschrijdend inzicht op dit terrein tot uitdrukking te brengen aan de hand van actuele ontwikkelingen.

Ad b

Het andere aspect dat besloten ligt in de titel van het onderzoeksprogramma, kan worden getypeerd als het (nieuwe) centrale thema van de onderzoeksgroep: kwaliteit van geschilbeslechting en besluitvormingsprocessen in *horizontale* en *verticale* rechtsbetrekkingen. Als gezegd, impliceert dit, dat het onderzoeksprogramma zich niet beperkt tot, wat men zou kunnen noemen, 'horizontale' vormen van geschilbeslechting, d.w.z. tussen juridisch gelijkwaardige partijen. Ook 'verticale' vormen van geschilbeslechting, d.w.z. tussen de overheid 'als zodanig' en burgers, komen uitgebreid aan bod. Bij deze laatste categorie moet worden aangetekend, dat men daarbinnen procedures aantreft die gewoonlijk als een vorm van geschilbeslechting worden aangemerkt, maar die – als gezegd – op de keper beschouwd in het teken staan van het vereiste van een zorgvuldige besluitvorming door de overheid; vergelijk bijvoorbeeld het strafproces.

Dit onderscheid tussen horizontale en verticale rechtsbetrekkingen is op zichzelf geen opzienbarend thema in die zin, dat de specifieke kenmerken van 'publiekrechtelijke' rechtsbetrekkingen, respectievelijk van rechtsbetrekkingen tussen (juridisch) gelijkwaardige partijen, een systematisch onderscheid tussen 'publiekrechtelijke' en 'privaatrechtelijke' vormen van geschilbeslechting of besluitvorming alleszins rechtvaardigen. Echter, interessant in dit verband is, dat het al langere tijd geen zeldzaamheid meer is dat in publiekrechtelijke rechtsbetrekkingen tevens 'horizontale' elementen een rol zijn gaan spelen, en dat in horizontale rechtsbetrekkingen niet zelden een 'publieke' component is te herkennen. Zo is in het civiele recht in de loop van de tijd een speciale, op publiekrechtelijk overheidsoptreden toegesneden zorgvuldigheidsnorm ontwikkeld, die onder meer van doorslaggevende betekenis is voor het civielrechtelijke (on)rechtmatigheidsoordeel omtrent publiekrechtelijk overheidsoptreden. Overigens impliceert – zoals verderop nog zal worden uiteengezet – het in stelling brengen van een overheidsfunctionaris (de rechter) in civielrechtelijke procedures op zichzelf al een 'publieke' component in horizontale vormen van (juridische) geschilbeslechting. In dat verband zou eveneens kunnen worden gesproken van 'horizontaal' vs. 'verticaal'. 'Verticaal' zou dan betrekking hebben op het beslechten van een geschil door middel van overheidsrechtspraak. 'Horizontaal' zou dan betrekking hebben op het gezamenlijk en op eigen kracht oplossen van een geschil tussen partijen door middel van een minnelijke schikking, mediation, etc. Echter, met het oog op het streven naar een eenduidig gebruik van de gekozen begrippen, worden in dit onderzoeksprogramma de begrippen 'horizontaal' en 'verticaal' gereserveerd voor de aard van de rechtsbetrekkingen, alsmede de geschilbeslechting in dat verband, en niet voor het typeren van de geschilbeslechting als zodanig.

Niet alleen zijn er – als betoogd – in horizontale rechtsbetrekkingen verticale componenten te ontdekken, tevens zijn er in publiekrechtelijke rechtsbetrekkingen vormen van horizontalisering te bespeuren. Zoals: minnelijke schikkingen in het

bestuursrecht en schikkingen (transacties) in het kader van het strafproces, ervan uitgaande dat een minnelijke schikking onderhandelingsruimte, en in die zin een zekere gelijkwaardigheid van partijen, veronderstelt. Daarnaast: de grotere rol die in het strafproces wordt toebedeeld aan slachtoffers van delicten. En voorts: de publiekrechtelijke ‘reparatoire’ sancties die niet zozeer betrekking hebben op de verhouding tussen de overheid (of de samenleving, opgevat als ‘het algemeen belang’) en de desbetreffende burger, maar die veeleer beogen de verhouding tussen burgers onderling te ‘herstellen’. En in het verlengde daarvan de opvatting van sommigen, dat het in het bestuursrecht (eveneens) voor een belangrijk deel draait om ‘horizontale’ verhoudingen.

Ten slotte kan in dit verband nog worden gewezen op de particuliere rechtspersonen die – als gevolg van privatiseringstendenzen – worden belast met bepaalde taken die zich nauwelijks onderscheiden van de ‘publieke’ overheidstaken die normaalgesproken zijn onderworpen aan democratische controle.

De vraag is nu, of de hierboven aangeduide ‘mengvormen’ niet op gespannen voet staan met het specifieke en autonome karakter of domein van publiekrechtelijke, respectievelijk civielrechtelijke rechtsbetrekkingen, of dat ze systematisch gezien juist heel goed zijn te verantwoorden of om andere redenen op hun plaats zijn.

Vanuit een enigszins andere invalshoek kunnen kwesties als deze als volgt in een wat breder perspectief worden geplaatst.

Een belangrijke functie van het recht is: het vertalen van algemeen aanvaarde maatschappelijke waarden (zoals gelijkheid, vrijheid) en noties van rechtvaardigheid (zoals ‘fairness’, redelijkheid en billijkheid) in regelsystemen waarmee

- een optimale rechtseenheid, rechtsgelijkheid en rechtsbescherming wordt geboden;
- voldoende ruimte wordt geschapen voor het waarderen van de specifieke omstandigheden van het geval;
- voldoende ruimte wordt gelaten voor een rechtsontwikkeling die in de pas loopt met maatschappelijke ontwikkelingen en eigentijdse opvattingen.

Dergelijke noties spelen zowel een rol in het kader van rechtsbetrekkingen tussen juridisch gelijkwaardige subjecten, als in het kader van rechtsbetrekkingen tussen de overheid ‘als zodanig’ en burgers waarin de verhouding tussen het algemeen belang en particuliere belangen centraal staat. Voor ‘horizontale’ rechtsbetrekkingen, en geschilbeslechting in dat verband, komen deze noties tot uitdrukking in het geldende civiele recht. Voor ‘verticale’ rechtsbetrekkingen, en geschilbeslechting in dat verband, komen deze noties tot uitdrukking in o.m. ‘ordeningswetgeving’, waarin zowel de materiële als de formele aspecten van deze rechtsbetrekkingen worden geregeld (verbodsbepalingen, vergunningenstelsels, procedures, handhaving, etc.). Daarnaast kan – wat betreft de verticale rechtsbetrekkingen – worden gedacht aan systemen van normbevestiging, zoals het straf(proces)recht. Het ‘horizontale’ en het ‘verticale’ van de rechtsbetrekkingen waarop deze verschillende regelcomplexen betrekking hebben, zijn echter in meerdere opzichten niet scherp van elkaar te onderscheiden in die zin, dat regelsystemen die betrekking hebben op ‘horizontale’ vormen van geschilbeslechting, bijvoorbeeld tevens de functie vervullen van normbevestiging. Daarin schuilt een ‘publieke’ component die ook in deze regelsystemen besloten ligt. Aan de andere kant blijken regelsystemen waarin verticale rechtsverhoudingen worden genormeerd, voor een deel betrekking te hebben op horizontale relaties. Dat wil zeggen, dat op grond van deze regelstelsels kan

worden geïntervenieerd in relaties en geschillen tussen burgers onderling, waarmee deze ‘horizontale’ relaties en geschillen in de publieke sfeer worden getrokken. Maar nog afgezien daarvan geldt, zoals hierboven gesteld, dat beide typen regelsystemen bepaalde ‘publieke’ uitgangspunten gemeenschappelijk hebben. Zie de maatschappelijke waarden en noties van rechtvaardigheid waarop hierboven werd gewezen. Deze uitgangspunten kunnen worden samengevat als: optimale rechtsbescherming van burgers tegen inbreuken op vrijheden en rechten door zowel andere burgers, als door de overheid. Echter, voor de vraag wat onder optimale rechtsbescherming moet worden verstaan, spelen andere maatschappelijke waarden en belangen een niet onbelangrijke rol. Zoals het belang van een effectieve en efficiënte inzet van overheidsmiddelen, de belangen van derden, of meer algemeen gesproken: van alle andere afzonderlijke en gezamenlijke burgers (het algemeen belang). Zo is voor de werkingssfeer van de rechtsbescherming niet doorslaggevend dat en hoe de rechtsbescherming is vertaald in grondrechten, grondregels voor de inrichting van de samenleving, grondregels voor overheidsoptreden, algemene rechtsbeginselen, beginselen van behoorlijk bestuur of van behoorlijke procesorde. Haar feitelijke werkingsbereik is afhankelijk van de wijze waarop de rechtsbescherming een uitwerking heeft gevonden in wet- en regelgeving en in de jurisprudentie. Aan deze nadere uitwerking en differentiëring ligt (in theorie althans) steeds een belangenafweging ten grondslag, waarbij de werkingssfeer van de rechtsbescherming als het ware wordt gemarkeerd door andere maatschappelijke belangen.

De vraag is echter, of het verschil in uitkomsten wel steeds is te verklaren uit het relatieve gewicht dat (welbewust) wordt toegekend aan het belang van rechtsbescherming in verhouding tot de andere maatschappelijke belangen die in de desbetreffende horizontale of verticale rechtsbetrekkingen een rol spelen. Anders gezegd: gegeven de rechtsontwikkeling in dit verband, dringt zich de vraag op of en in hoeverre het verschil in uitkomsten niet veeleer het resultaat is van andere (systeemgebonden) factoren dan van een welbewuste belangenafweging. Vgl. in dat verband bijvoorbeeld:

- de competentieperikelen tussen de civiele rechter en de bestuursrechter;
- de ‘beperkingen’ die inherent zijn aan het civiele recht en waaraan de civiele rechter als restrechter – tot op zekere hoogte – is gebonden bij het beslechten van geschillen met de overheid ‘als zodanig’;
- de departementale betrokkenheid bij bijzondere (economische) strafwetgeving, als zijnde het sluitstuk van primair beleidsmatige handavingsstrategieën, waarbij niet zelden ‘pragmatische’ overwegingen de uitkomsten van de vereiste belangenafweging bepalen;
- systeemkenmerkende verschillen voor wat betreft de rechterlijke betrokkenheid, en de rechtsbescherming die de rechter in dat verband kan bieden, bij de sanctieoplegging in het kader van bestuursrecht, resp. in het kader van het strafrecht;
- etc.

Het is deze spanningsverhouding tussen enerzijds het streven naar een optimale rechtsbescherming – als gemeenschappelijk ‘publiek’ uitgangspunt van elk van de regelsystemen – en anderzijds een aantal systeemgebonden factoren die daaraan in de weg kunnen staan, die de inspiratiebron vormt voor dit onderzoeksprogramma. Zo zal, met het oog op een ‘functionele’ geschilbeslechting, worden getracht de

systeemgebonden factoren bloot te leggen die ertoe bijdragen dat de rechtsbescherming onnodig en/of onwenselijk wordt gekort. Daarmee is ook de koppeling gelegd tussen de beide hier besproken aspecten die besloten liggen in de titel van het onderzoeksprogramma, alsmede tussen de onderwerpen die nu en in het verleden op de onderzoeksagenda staan, respectievelijk hebben gestaan.

Deze centrale invalshoek, d.w.z. het (nieuwe) centrale thema van het onderzoeksprogramma, biedt een ingang tot tal van actuele, deels abstracte, maar deels ook meer concrete probleemstellingen. Enkele voorbeelden daarvan:

1.

Is er eigenlijk wel sprake van kenmerkende verschillen tussen publiekrechtelijke en civielrechtelijke rechtsbetrekkingen en/of de procedures die in dat verband worden gevoerd, en zo ja, waarin onderscheiden beide vormen van ‘rechtsstrijd’ zich dan van elkaar.

In dat verband zou men kunnen stellen, dat de *civiele* geschilbeslechting – voorzover er sprake is van een reeds gerealiseerd nadeel – kan worden beschouwd als een ‘zero-sum-game’: het totaal van het te alloceren nadeel blijft gelijk, ongeacht de uitkomst van de geschilbeslechting. Voor *publiekrechtelijke* vormen van ‘rechtsstrijd’ ligt dat wat anders. Daarbij gaat het meestal niet om de allocatie van voor- of nadeel in de zin van ‘vereffening’. Niet zelden draait het in een ‘verticale’ rechtsstrijd om het (eenzijdig) publiekrechtelijk ‘toevoegen’ van voor- of nadeel, hetgeen moet worden gezien als de uitkomst van een belangenafweging, waarin de zorgplicht van de overheid – niet alleen ten aanzien van elke afzonderlijke burger, maar ook ten aanzien van alle gezamenlijke burgers (het algemeen belang) – een doorslaggevende rol speelt. Stelt dat laatste geen speciale – niet zonder meer aan het ‘gemene’ recht te ontleen – eisen aan publiekrechtelijke procedures? En staat dat laatste wellicht zelfs niet in de weg aan (juridische of alternatieve) vormen van ‘horizontale’ geschilbeslechting binnen de context van publiekrechtelijke rechtsbetrekkingen, en vice versa?

2.

Hoe moet de positie van de derde in een publiekrechtelijke procedure worden geduid? Daarbij kan men bijvoorbeeld denken aan de positie van het slachtoffer in het strafproces. Gaat het daarbij om een vorm van horizontale geschilbeslechting tussen de dader en het slachtoffer? Of is daarvoor geen plaats in het straf(proces)recht, als zijnde een vorm van verticaal ‘bevelsrecht’, en is er – voorzover het slachtoffer al een plek in het strafproces krijgt toebedeeld – niet veeleer sprake van een ‘connexe’ rechtsstrijd tussen de bestraffende overheid en het slachtoffer, dan van een rechtsstrijd tussen het slachtoffer en de dader?

Ook in het kader van het bestuursrecht kan men zich afvragen of de derde die bijvoorbeeld schade ondervindt van (de gevolgen van) een vergunningverlening aan een direct belanghebbende, een ‘publiekrechtelijk’ geschil heeft met het bestuursorgaan dat de vergunning heeft verleend, dan wel een ‘privaatrechtelijk’ geschil heeft met de belanghebbende aan wie de vergunning is verleend.

3.

Voortbordurend op het voorafgaande, rijst voorts de vraag in hoeverre vormen van ‘alternatieve geschilbeslechting’ eveneens kunnen worden toegepast binnen de context van publiekrechtelijke rechtsbetrekkingen.

Met andere woorden: laat het publiekrechtelijke karakter van de rechtsbetrekking – waarin het maatschappelijke doel dat met een publiekrechtelijke interventie wordt gediend, een centrale plaats inneemt – het wel toe dat een ‘verticaal’ geschil wordt opgelost via deze vorm van ‘horizontale’ geschilbeslechting? En zo ja, kan dan de alternatieve geschilbeslechting in dat verband wel worden beschouwd als een ‘deal’ tussen de overheid en de direct belanghebbende, of moet de alternatieve geschilbeslechting in dat geval wellicht in de sleutel worden gezet van de vereiste belangenafweging en de zorgvuldigheid die daarbij in acht moet worden genomen?

4.

Daarbij aansluitend: is het ‘gemene’ recht – meer algemeen gesproken – wel voldoende toegesneden op de beslechting van geschillen met een publiekrechtelijke achtergrond?

In dat verband moet bijvoorbeeld worden gedacht aan de ‘constructies’ die de civiele rechter – gegeven de petitum-leer – heeft ontwikkeld om een op zichzelf rechtmatige overheidsinterventie onder de ‘onrechtmatige daad’ te kunnen subsumeren, teneinde de overheid te kunnen veroordelen tot de vergoeding van de daardoor veroorzaakte schade. Heeft de civiele rechter als ‘restrechter’ daarmee een bevredigende oplossing gevonden voor het beslechten van geschillen betreffende schadeveroorzakend overheidsoptreden met een publiekrechtelijk karakter? Of valt daar nog wel wat op af te dingen?

Maar nog afgezien daarvan, zijn er eigenlijk wel alternatieven? Is er iets voor te zeggen om bijvoorbeeld het (on)rechtmatigheidsoordeel omtrent strafvorderlijk overheidsoptreden aan de civiele rechter te onttrekken en over te laten aan de strafrechter, dat wil zeggen: binnen het kader van het strafprocesrecht zelf. Anders gezegd: moet het strafprocesrecht niet worden opgevat als een autonoom stelsel? Moeten de strafrechtelijke inbreuken op rechten van burgers in dat verband (indien nodig) niet bij voorkeur worden ‘vereffend’ binnen dat autonome systeem zelf, of moet ook wat dat betreft de civiele rechter zijn rol als ‘restrechter’ blijven vervullen of zelfs uitbouwen? Uit de competentieperikelen tussen de bestuursrechter en de civiele rechter blijkt wel, dat dergelijke kwesties niet alleen actueel zijn voor wat betreft de verhouding tussen het straf(proces)recht en het civiele recht, maar ook in het kader van de verhouding tussen het bestuursrecht en het civiele recht.

In dit verband kan tevens worden gewezen op de discussies die in de literatuur worden gevoerd met betrekking tot, en de voorstellen waarin wordt gepleit voor, een herwaardering van (kort gezegd) de fundamentum petendi-leer, of voor een apart leerstuk van de ‘onrechtmatige overheidsdaad’.

5.

Ten slotte kan nog worden gewezen op de meer systematische consequenties die het publiekrechtelijke, respectievelijk het civielrechtelijke karakter van rechtsbetrekkingen kunnen hebben voor materiële en processuele vraagstukken.

Zo rijst de vraag in hoeverre de publiekrechtelijke, resp. de civielrechtelijke invalshoek doorwerken in de consequenties die bijvoorbeeld aan de Schutznormleer (of relativiteitsleer) worden verbonden? Datzelfde kan men zich afvragen ten aanzien van bijvoorbeeld leerstuk van de causaliteit. En meer in het algemeen ten aanzien van het vraagstuk of en in hoeverre er sprake is van een rechtvaardigingsgrond voor

inbreuken op rechten van burgers: is er wellicht sprake van een discrepantie tussen het ‘publiekrechtelijke’ (on)toelaatbaarheidsoordeel en het ‘civielrechtelijke’ (on)rechtmatigheidsoordeel omtrent bepaalde inbreuken?

De verwachting is, dat onderzoek vanuit de gekozen invalshoek (de centrale thema’s) zal bijdragen tot een groter inzicht in deze en andere kwesties, die samenhangen met tendensen tot convergentie (of onderlinge kruisbestuiving) van horizontale en verticale vormen van geschilbeslechting en besluitvorming. Daaraan kunnen vervolgens aanwijzingen worden ontleend voor wat betreft de vraag in welke mate convergentie tussen horizontale en verticale vormen van geschilbeslechting en/of besluitvorming aanvaardbaar is of wenselijk zou zijn (o.m. met het oog op rechtsgebied-overstijgende overwegingen van rechtsbescherming, functionaliteit en rechtseenheid), dan wel of en in welk opzicht divergentie de voorkeur zou verdienen (o.m. met het oog op de vraag in hoeverre het wenselijk of noodzakelijk is om, wat betreft de noties van rechtsbescherming e.d., te differentiëren).

Het aldus gefundeerde onderzoeksprogramma van de CRBS-themagroep Geschilbeslechting, is onderverdeeld in een tweetal deelprogramma’s:

- a. kwaliteit en functionaliteit van civielrechtelijke systemen van geschilbeslechting
- b. kwaliteit en functionaliteit van publiekrechtelijke systemen van geschilbeslechting en besluitvorming

Voor beide deelprogramma’s vormen de hierboven uiteengezette centrale thema’s de kapstokken voor het verrichten van onderzoek, zowel in het kader van de afzonderlijke deelprogramma’s, als in het kader van het deelprogramma-overstijgende en intern rechtsvergelijkende projecten. Ter uitwerking daarvan zijn deze centrale thema’s vertaald in een viertal overkoepelende deelthema’s. Beoogd is daarin een prioriteitskeuze tot uitdrukking te brengen, waarmee zoveel mogelijk recht wordt gedaan aan de actuele ontwikkelingen op dit terrein. Het betreft de volgende vier overkoepelende deelthema’s:

- 1.de effectiviteit van procedures
- 2.de rol van de rechter en van partijen
- 3.de positie van de derde
- 4.alternatieve vormen van geschilbeslechting

Het spreekt voor zich, dat deze deelthema’s een aantal meer concrete onderzoeksthema’s (zullen) omvatten. Ter illustratie daarvan enkele voorbeelden:

ad 1 De effectiviteit van procedures:

Procedurele drempels; het vereiste van processuele zorgvuldigheid; differentiatie in procedures; de formalisering van juridische procedures; de op basis van internationale standaarden vereiste kwaliteit van geschilbeslechting en besluitvormingsprocessen; het verschil in functies van de juridische sanctiesystemen, dan wel het verschil in de oorspronkelijke doelen die ten grondslag liggen aan de sancties waarin deze sanctiesystemen voorzien (in hoeverre vormt dat nog een doorslaggevende maatstaf voor de vraag door middel van welk sanctiestelsel het recht op een bepaald deelterrein dient te worden gehandhaafd).

Ad 2 De rol en de profielen van de procesactoren:

De rechter als procesmanager; de actieve of lijdelijke rechter in samenhang met de eigen verantwoordelijkheid en de eigen proceshouding van de partijen in het kader van het bewijsrecht en de materiële waarheidsvinding; de toegang tot de rechter.

Ad 3 De positie van de derde:

De positie van de derde in horizontale vormen van geschilbeslechting, resp. in verticale vormen van geschilbeslechting en besluitvorming, zoals bijvoorbeeld het strafprocesrecht.

Ad 4 Alternatieve vormen van geschilbeslechting:

De juridische procedure als ultimum remedium; de functie van de voorfase van juridische procedures in dat verband: aansturen op, of kiezen voor een minnelijke schikking, mediation, etc.

Daarnaast laat het onderzoeksprogramma de ruimte om in de afzonderlijke deelprogramma's (vakgroepsgewijs, dan wel vakgroepoverstijgend) onderzoek te verrichten naar enkele meer specifieke deelthema's, zoals bijvoorbeeld:

- de invloed van internationale standaarden op bestuursrechtelijke en strafrechtelijke sanctiesystemen;
- de convergentie tussen het bestuursrecht en het civiele recht voor wat betreft het bewijsrecht en de rol van de rechter resp. de overige procesactoren in dat verband;
- de una-via problematiek;
- de verhouding tussen de bestuurlijke boete in het bestuursrecht en de OM-sanctie in het strafrecht;
- de formele rechtskracht in het kader van de competentieafbakening tussen de civiele rechter en de bestuursrechter, tegen de achtergrond van de mogelijke (en evt. wenselijke) inhoudelijke maatstaven m.b.t. de competentieverdeling tussen de civiele rechter en de bestuursrechter;
- de verhouding tussen het stelsel van bestuursrechtelijke waarborgen die het bestuursrechtelijke sanctiesysteem beheersen, en het stelsel van straf(proces)rechtelijke waarborgen die het strafrechtelijke sanctiesysteem beheersen. En in dat verband bijvoorbeeld de vraag of sanctiesystemen als de WAHV wel in het bestuursrecht thuishoren.

Benadrukt moet worden, dat het onderzoek dat in het kader van dit onderzoeksprogramma wordt verricht, voor een belangrijk deel bestaat en zal bestaan uit (extern) rechtsvergelijkend onderzoek. De verwachting is, dat met name het Duitse recht in aanmerking komt voor rechtsvergelijkende verkenningen op basis van de boven uiteengezette centrale uitgangspunten en deelthema's.

Voorts heeft het onderzoek in het kader van dit onderzoeksprogramma vooral, maar niet alleen een 'dogmatisch juridisch' karakter. Dat wil zeggen dat het accent in het onderzoeksprogramma weliswaar ligt op de juridische invalshoek, maar dat de interesse tevens uitgaat naar de wijze waarop procedures van geschilbeslechting in de praktijk functioneren.

Daarnaast zal in ruime mate aandacht worden besteed aan de 'meta-juridische' context van de juridische systemen van geschilbeslechting en besluitvorming, belicht vanuit de sociaal wetenschappelijke invalshoek.